

8.Sınıf TC İnkılap Tarihi Konu Özetleri

3.Ünite : Milli Bir Destan: Ya İstiklal Ya Ölüm
1.Bölüm : Doğu ve Güney Cephesi

3.1 Harita: Millî Mücadele Dönemi'nde cephele

a. Doğu Cephesi

Kafkas Cephesi'nin kapanmasından ve 1917 yılında Rusya'da Bolşevik İhtilali'nin çıkmasından sonra Kafkasya'da yaşanan otorite boşluğu, bölgede bağımsız bir Ermeni devletinin kurulmasına ortam hazırladı. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra İtilaf Devletleri'nin de desteği ile Ermeniler Güney Kafkasya bölgesinde bağımsız bir devlet kurdular. Bu devlet, Mondros Ateşkes Antlaşması ve Sevr Antlaşması'nın maddelerine dayanarak Doğu Anadolu Bölgesi'ni işgale başladı. Doğu Cephesi Komutanı Kâzım Karabekir Paşa, Büyük Millet Meclisinin izni ile karşı saldırıya geçti. Kâzım Karabekir Paşa yönetimindeki Türk ordusu Kars, Batum ve Gümrü'yü ele geçirdi. Türk ordusunun bu zaferi üzerine barış isteyen Ermenistan ile **Gümrü Barış Antlaşması** imzalandı (3 Aralık 1920). Bu antlaşma ile Doğu sınırı tespit edildi. Misak-ı Millî'yi tanıyan Ermenistan; Kars, Sarıkamış, Iğdır, Kağızman ve Kulp'un Türkiye'ye ait olduğunu kabul etti. Böylece Ermenistan, Sevr Antlaşması'nın da geçersizliğini kabul etmiş oldu.

Ermenilere karşı kazanılan bu başarı ve yapılan antlaşma ile hem Ermeni sorunu çözüme kavuşturuldu hem de Büyük Millet Meclisi Hükûmeti milletlerarası alanda ilk siyasi başarısını elde etti. Böylece Büyük Millet Meclisinin siyasi varlığı, ilk kez bir devlet tarafından tanınmış oldu. Bölgede bulunan Gürcistan Hükûmeti'ne Büyük Millet Meclisi tarafından Ardahan ve Artvin'in boşaltılması için nota verildi. Gürcülerin bölgeyi boşaltması ile Kazım Karabekir yönetimindeki Türk ordusu Ardahan, Artvin ve Batum'u ele geçirdi. 16 Mart 1921 tarihinde Türkiye-Sovyetler Birliği Dostluk ve İşbirliği Antlaşması'nın imzalanması ile bölgede barış tamamen sağlandı. Doğu Cephesi'nin kapanması üzerine buradaki birliklerin bir bölümü Güney ve Batı cephelerine gönderildi. Böylece bu cephelerin daha da güçlenmesi sağlandı.

Unutmayınız

İmzalanan Gümrü Antlaşması'nda, Türkiye adı ilk kez uluslararası bir belgede geçmiş oldu.

Doğu Cephesi Komutanı: Kâzım Karabekir (1882-1948)

Harp Okulundan kurmay yüzbaşı olarak mezun olduktan sonra III. Orduya atandı ve İttihat ve Terakki Cemiyetinin Manastır şubesini kuranlar arasında yer aldı. Çanakkale'de, Irak'ta daha sonra ise Doğu ve Kafkas cephelerinde savaştı. Erzurum, Erzincan, Kars, Sarıkamış ve Gümrü'yü geri aldı. Erzurum Kongresi'nin toplanmasında önemli görevler üstlendi. Kurtuluş Savaşı'nda Doğu Cephesi komutanı oldu. Büyük Millet Meclisine Edirne milletvekili olarak girdi. Terakkiperver Cumhuriyet Partisinin kurucuları arasında yer aldı. 1948 yılında Ankara'da vefat etti.

b. Güney Cephesi

İngilizler, Mondros Ateşkes Antlaşması'nın güvenlikle ilgili maddelerine dayanarak Antakya, Urfa, Antep ve Maraş şehirlerini işgal ettiler. Bu arada Fransızlar da Mersin ve Adana bölgelerini ele geçirdiler. Bu haksız işgaller karşısında, bölgedeki Türk halkı örgütlenmeye başladı.

Paris Barış Konferansı'nda alınan paylaşım kararına göre İngiltere, işgal ettiği yerleri Fransızlara bıraktı. Daha önce Mersin ve Adana'yı ele geçiren Fransızlar, kendilerine bırakılan bölgeleri işgale başladılar. Ayrıca bölgedeki Ermenilerle iş birliği yaparak onları Türk halkına karşı kışkırttılar. Fransızlardan büyük destek ve yardım alan Ermeniler, Türklere ağır zulümler yaptılar.

Gerçekleştirilen işgaller ve kötülükler karşısında bölgedeki halk, Kuvâ-yı Millîye birliklerini oluşturdu. Bölgede düzenli bir ordu bulunmuyordu. Halkın düşmana karşı örgütlenmesi amacıyla Temsil Heyeti tarafından buraya vatansever subaylar gönderildi. Fransız ve Ermenilere karşı silahlı direniş, yöre halkı tarafından topluca gerçekleştirildi.

Fransızlar, 30 Ekim 1919'da, gizli anlaşmalarla kendilerine verilmiş olan Maraş'ı işgal ettiler. Burada Ermenilerle iş birliği yapan Fransızlar, Türklere kötü davranarak halka baskı ve şiddet uygulamaya başladılar. Fransız askerleri sokaktan geçmekte olan bir Türk kadınının başındaki örtüyü açmak istediler. Olaya müdahale eden Sütçü İmam adındaki vatandaş, çıkan arbedede Fransız askerlerinden birine ateş etti. Olayın duyulması üzerine Maraş halkında Fransızlara karşı büyük bir tepki oluştu. Kaleden Türk bayrağının indirilmesi ve yerine Fransız bayrağının çekilmesi üzerine harekete geçen Maraş halkı, işgalcilere karşı üstün bir mücadele örneği verdi. Fransızların topuna, tüfeğine karşı mücadele eden Maraş halkının bu tükenmez azmi karşısında Fransızlar şehri terk etmek zorunda kaldılar (11 Şubat 1920). Maraş halkının bu kahramanlığından dolayı Türkiye Büyük Millet Meclisi, bu ilimize "kahraman" unvanını verdi (7 Şubat 1973).

Unutmayınız

Millî Mücadele'de göstermiş oldukları özveri ve gerçekleştirdikleri kahramanlık destanı nedeniyle BMM, Maraş şehrini istiklal madalyası ile ödüllendirmiştir.

Ekim 1919'da İngilizlerden sonra Urfa'ya giren Fransızlar burada da Maraş'takine benzer uygulamalarda bulunmuşlardır. Bununla yetinmeyerek, Haçlı Seferleri sırasında kurulan Urfa

Haçlı Kontluğu'na kadar geriye giden bir takım haklar ileri sürmüşlerdir. Fransızların Urfa'yı işgal etmeleriyle şehirde can ve mal güvenliği kalmadı. Bunun üzerine harekete geçen millî kuvvetler ve bölge halkı, özellikle Ali Saib Bey'in öncülüğünde yaptıkları mücadele ile Fransızları yendiler ve Urfa'yı düşman işgalinden kurtardılar (10 Nisan 1920). Türkiye Büyük Millet Meclisi, aldığı bir kararla Urfa ilimizin adını "Şanlıurfa" olarak değiştirdi (12 Haziran 1984).

Fransızların aynı bölgede bulunan Antep'e girme girişimleri sonucu Antep halkı ayaklandı. Çeşitli sıkıntı ve yokluklara rağmen, şehri Fransızlara karşı korudular. Özellikle Şahin Bey'in Fransızların Kilis'ten getirdikleri takviye kuvvetlere karşı gösterdiği kahramanlık, eşine ender rastlanan bir direniş örneğidir. Aldıkları takviye kuvvetlerle şehre tekrar saldıran Fransızlar, bu sefer de Antep halkının amansız mücadelesi ve beklenmedik direnişiyle karşılaştılar. 1 Nisan 1920'de başlayan Antep savunması, yaşanan açlık ve cephane yetersizliği nedeniyle 9 Şubat 1921'de son buldu. BMM, Antep'ilerin bu kahramanca direnişinden dolayı Antep şehrine "Gazi" unvanını verdi (8 Şubat 1921).

Bölge halkı ve Kuvâ-yı Millîye direnişi karşısında başarılı olamayacağını anlayan Fransızlar, Türklerin Yunanlarla yaptığı Sakarya Meydan Savaşı'nı kazanmasının ardından, BMM ile **Ankara Antlaşması**'ni imzaladı (20 Ekim 1921). Bu antlaşma ile Fransızlar, işgal ettikleri yerleri (Hatay dışında) Türkiye'ye bıraktı.

Birinci Dünya Savaşı'na katılan İtalya'ya, İzmir ile Antalya arasındaki Batı Anadolu topraklarının verileceği söylenmişti. Paris Barış Konferansı'nda bu bölge Yunanistan'a verilince İtilaf Devletleri ile İtalya arasında anlaşmazlık çıkmıştı.

Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra İtalyanlar, Antalya ve Konya bölgesini işgal ettiler. Fakat bu bölgede İtalyanlara karşı önemli bir direniş hareketi olmadı. Çünkü İtilaf Devletleri ile aralarında anlaşmazlık bulunan İtalyanlar, bölge halkına zarar vermediler. Onları Yunanlara karşı koruyormuş gibi görünmeye çalıştılar. Hatta Kuvâ-yı Millîye birliklerine yardım dahi ettiler.

İtalyanlar, İkinci İnönü Savaşı'ndan sonra, işgal ettikleri yerlerden çekilme kararı aldılar ve Sakarya Meydan Muharebesi'nden sonra tamamen Türkiye'den ayrıldılar (5 Temmuz 1921).